

บทที่ 7

สรุปและข้อเสนอแนะ

7.1 สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเพื่อวางแผนแนวทางในการพัฒนาจังหวัดกาญจนบุรี ตามขบวนการการวางแผนโครงสร้าง (Structure plan) โดยศึกษาถึงสภาพทั่วไปทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ประชากร และกายภาพของจังหวัดกาญจนบุรี สภาพปัญหาและโครงสร้างปัญหาตลอดจน แนวโน้มและศักยภาพในการพัฒนาจังหวัดกาญจนบุรี เพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาจังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งผลจากการวิจัยที่สำคัญ ๆ สรุปได้ดังนี้ คือ

7.1.1 ผลจากการศึกษาลักษณะทางกายภาพและทรัพยากรธรรมชาติของจังหวัดกาญจนบุรี พบว่า พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่สูงและภูเขาปกคลุมพื้นที่เป็นบริเวณกว้างทางตอนเหนือ และตะวันตกของจังหวัด ทางตอนใต้เป็นที่ราบตะกอนทับถม ลักษณะดินจึงเป็นดินตะกอนน้ำพา และดินที่เกิดในที่สูงอันลุ่มรณะดินทางการเกษตร จึงเหมาะสมสำหรับปลูกข้าวและพืชไร่ ซึ่งมีศักยภาพสูง ปานกลาง และต่ำแหล่งน้ำที่สำคัญของจังหวัดได้แก่ แม่น้ำแควน้อย และ แม่น้ำแควใหญ่ สำหรับน้ำใต้ดินหรือน้ำบาดาลยังมีปริมาณและคุณภาพต่ำ

ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญของจังหวัดกาญจนบุรี ได้แก่ ทรัพยากรแร่และ ป่าไม้ ซึ่งทำรายได้ให้กับจังหวัด แต่ในปัจจุบันป่าไม้ได้ถูกทำลายลงเป็นจำนวนมาก เนื่องจากการขยายตัวของชุมชน การบุกรุกเพื่อขยายพื้นที่เพาะปลูก แนวโน้มของพื้นที่ป่าไม้ของจังหวัดกาญจนบุรี ลดลงในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 15.89 ต่อปี ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ในอำเภอไทรโยค ทองผาภูมิ สังขละบุรี ศรีสวัสดิ์

ลักษณะการใช้ที่ดินของจังหวัดกาญจนบุรี ส่วนใหญ่เป็นการทำพืชไร่ ใน บริเวณที่ราบและบริเวณที่เป็นที่สูง ๆ ต่ำ ๆ ส่วนบริเวณที่ราบลุ่มทางตอนใต้ของจังหวัดใช้ทำมาอย่างใดก็ตามแนวโน้มของการใช้ที่ดินประเภทนา ลดลงในขณะที่การใช้ที่ดินในการทำพืชไร่เพิ่มขึ้น และมีแนวโน้มขยายไปทางตอนเหนือและทิศตะวันตกของจังหวัด

สภาพทางกายภาพของจังหวัดกาญจนบุรี เป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้าง และกำหนดสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของจังหวัด

7.1.2 โครงสร้างประชากร ในปี พ.ศ. 2522 ประชากรของจังหวัดกาญจนบุรี อยู่ในอันดับที่ 4 ของภาคตะวันตก คิดเป็นร้อยละ 14.06 ของประชากรภาคตะวันตก และมีความหนาแน่นประชากรต่อพื้นที่ต่ำที่สุดในภาคตะวันตก คือ 26 คนต่อตารางกิโลเมตร ในขณะที่จังหวัดซึ่งมีความหนาแน่นประชากรต่อพื้นที่สูงสุดของภาคตะวันตก มีความหนาแน่น 4.73 คนต่อตารางกิโลเมตร พื้นที่ที่มีการตั้งถิ่นฐานของประชากรหนาแน่น ได้แก่ กลุ่มพื้นที่ทางตอนใต้ และเริ่มมีการขยายตัวของประชากรมาสู่พื้นที่ทางด้านตะวันออกของจังหวัด คือ อำเภอพนมทวน เลาชวีญ และบ่อพลอย

การเปลี่ยนแปลงประชากร ในช่วง พ.ศ. 2516-2522 มีอัตราการเพิ่มโดยเฉลี่ยร้อยละ 4.34 ต่อปี เนื่องจากมีอัตราการเกิดสูงกว่าอัตราการตาย และอัตราการย้ายถิ่นเข้ามากกว่าการย้ายถิ่นออก ซึ่งเป็นการย้ายถิ่นจากภายนอกมากกว่าภายในจังหวัด และแนวโน้มของการย้ายถิ่นมาจากภาคตะวันออกเพียงเหนือสูงขึ้น

โครงสร้างกำลังแรงงานและอาชีพของจังหวัดกาญจนบุรี ในช่วง 10 ปี คือ พ.ศ. 2513-พ.ศ. 2523 ประชากรวัยแรงงานเพิ่มเป็นร้อยละ 70.78 ของประชากรทั้งหมด อัตราการมีงานทำของประชากรในจังหวัดกาญจนบุรีลดลงในขณะที่อัตราส่วนผู้ไม่มีงานทำเพิ่มขึ้น โครงสร้างอาชีพของประชากรวัยแรงงาน ส่วนใหญ่ยังคงประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม แต่มีแนวโน้มลดลงในขณะที่ประชากรที่ประกอบอาชีพในด้านช่างหรือผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิต และกรรมกรเพิ่มขึ้น เนื่องจากประชากรในกลุ่มอายุ 0-14 ปี ลดลง ซึ่งทำให้อัตราส่วนผู้เป็นภาระของจังหวัดกาญจนบุรีลดลงเหลือ 74.43 คนต่อผู้ผลิต 100 คน ใน พ.ศ. 2523

ประชากรในเขตชุมชนเมืองมีอัตราการเพิ่มร้อยละ 7.4 ต่อปี ในขณะที่ประชากรชนบทมีสัดส่วนลดลง แนวโน้มของความเป็นเมืองของจังหวัดกาญจนบุรี เพิ่มขึ้น และพื้นที่ที่มีการตั้งถิ่นฐานของประชากรเมืองหนาแน่น ส่วนใหญ่จะอยู่ในชุมชนเมืองในเขตอำเภอท่าม่วง ท่ามะกา และอำเภอเมืองกาญจนบุรี

7.1.3 ลักษณะโครงสร้างเศรษฐกิจของจังหวัดกาญจนบุรี พบว่ามีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในปี พ.ศ. 2522 เป็น 5,199.4 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 17.24 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์ภาค โดยผลผลิตส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับการค้าและบริการ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 45.40 ของมวลรวมผลิตภัณฑ์จังหวัด อุตสาหกรรมและเกษตรกรรมมีความสำคัญรองลงมา คิดเป็นร้อยละ 29.95 และร้อยละ 24.65 ตามลำดับ และมีรายได้เฉลี่ยต่อบุคคล 10,338 บาท ซึ่งสูงกว่ารายได้เฉลี่ยต่อบุคคลของทั้งภาคและประเทศ คือ 8,434 บาท ตามลำดับในปีเดียวกัน การผลิตในสาขาอุตสาหกรรมและสาขาการค้าและบริการมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในขณะที่สาขาเกษตรกรรมมีอัตราการเพิ่มลดลง ประสิทธิภาพในการผลิตในสาขาเกษตรกรรมยังคงอยู่ในระดับต่ำ โดยรายได้ต่อหัวของประชากรที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมมีเพียง 9,263.8 บาท ในปี พ.ศ. 2523 ในขณะที่กำลังแรงงานที่ใช้ในการผลิตในสาขานี้ มีถึงร้อยละ 73.74 ของกำลังแรงงานทั้งหมด ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยต่อหัวของการผลิตทั้งจังหวัด คือ 17,777.7 บาท

การเกษตรกรรม ประชากรของจังหวัดกาญจนบุรี ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมถึงร้อยละ 60.62 ในปี พ.ศ. 2523 และการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมส่วนใหญ่เป็นการเพาะปลูกพืชไร่ และมีแนวโน้มของการขยายพื้นที่เพาะปลูกพืชไร่มากขึ้น จะเห็นได้จากเนื้อที่ถือครองร้อยละ 64.63 จะเป็นที่สำหรับปลูกพืชไร่ และผัก โดยร้อยละ 97.47 เป็นเนื้อที่ถือครองที่มีลักษณะการถือครองเป็นเจ้าของ การเกษตรกรรมของจังหวัดกาญจนบุรีเน้นหนักในสาขากสิกรรม ซึ่งทำรายได้สูงสุดในสาขาการเกษตรกรรมทั้งหมด โดยมีพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ อ้อย ข้าว ข้าวโพด ฝ้าย และมันสำปะหลัง

อุตสาหกรรม การประกอบอุตสาหกรรมส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมที่ต่อเนื่องกับผลผลิตทางการเกษตร โรงงานอุตสาหกรรมจะมีการกระจุกตัวในทางตอนใต้ และตะวันออกของจังหวัด ได้แก่ อำเภอท่าม่วง ท่ามะกา พนมทวน และเมืองกาญจนบุรี ส่วนแนวโน้มของโรงงานอุตสาหกรรมและแรงงานอุตสาหกรรมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในอัตราส่วนที่ใกล้เคียงกันอำเภอที่มีแนวโน้มของโรงงานอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นยังคงอยู่ทางตอนใต้ของจังหวัด และมีแนวโน้มขยายไปทางตะวันออกของจังหวัด ส่วนประเภทของโรงงานอุตสาหกรรมที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ได้แก่ โรงงานอุตสาหกรรมประเภทโรงสีและอาหาร

การค้าและบริการ เป็นสาขาการผลิตที่มีความสำคัญต่อ เศรษฐกิจของจังหวัดกาญจนบุรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการค้าสิ่งและปศุสัตว์ อย่างไรก็ตามกิจการค้าทุกประเภทของจังหวัดกาญจนบุรี ยังคงเกาะกลุ่มอยู่เฉพาะในเขตอำเภอเมือง ท่าม่วง และท่ามะกา ส่วนอำเภออื่น ๆ มีการเปลี่ยนแปลงน้อยมาก สักขะการหมุนเวียนทางการเงินของจังหวัดกาญจนบุรี พบว่ามีปริมาณเงินกู้มากกว่าปริมาณเงินฝาก และอยู่ในสภาวะเกินดุลย์

การท่องเที่ยว เนื่องจากจังหวัดกาญจนบุรีมีทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจทุกประเภท และมีข้อได้เปรียบทางสัณฐานภูมิประเทศ ทำให้มีศักยภาพในการพัฒนา โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติซึ่งมีศักยภาพสูง และพื้นที่ที่มีแหล่งทรัพยากรท่องเที่ยวมากที่สุด คือ อำเภอเมือง การกระจายตัวของแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะกระจายตัวคละกันไปตามเส้นทางคมนาคมหลักของจังหวัด

7.1.4 ผลจากการศึกษาระบบชุมชน สามารถจัดลำดับความสำคัญของศูนย์กลางชุมชนในจังหวัดกาญจนบุรีได้ 4 ระดับ ด้วยกัน โดยมีเทศบาลเมืองกาญจนบุรีเป็นศูนย์กลางชุมชนระดับที่ 1 โดยที่ชุมชนที่มีระดับความสำคัญสูงและค่อนข้างสูงจะอยู่ทางตอนใต้ของจังหวัด ได้แก่ชุมชนในเขตอำเภอเมือง ท่าม่วงและท่ามะกา ซึ่งมีบทบาทสำคัญทางเศรษฐกิจ และเมื่อนำมาพิจารณาความสัมพันธ์กับพื้นที่โดยรอบสามารถจำแนกพื้นที่ของจังหวัดตามสภาพการพัฒนาได้ 4 บริเวณ (ตามแผนที่ 4.10) สำหรับทิศทางและแนวโน้มของการพัฒนาพบว่าบริเวณทางตอนใต้ของจังหวัด ได้แก่ อำเภอเมือง ท่าม่วง และท่ามะกา มีศักยภาพในการพัฒนาสูง และแนวโน้มของการพัฒนาจะเคลื่อนไปทางตะวันออกของจังหวัด ได้แก่ อำเภอพนมทวน และบ่อพลอย

การใช้ที่ดินในเขตชุมชนเมืองกาญจนบุรี มีการพัฒนาไปตามแนวยาวของถนนแล่งอยู่โต การค้า และบริการ รวมกลุ่มอย่างหนาแน่นในบริเวณจุดตัดทางแยกการคมนาคม ซึ่งเป็นศูนย์กลางของเมือง และเป็นเขตที่อยู่อาศัยหนาแน่น ซึ่งร้อยละ 12.15 เป็นการใช่ที่ดินเพื่ออยู่อาศัย รองลงมาเป็นสถาบันราชการและการค้าและบริการ คือ ร้อยละ 4.35 และ 2.49 ตามลำดับ

7.1.5 โครงสร้างสังคมและบริการขั้นพื้นฐาน

การสาธารณสุข การให้บริการด้านนี้ยังไม่สามารถให้บริการได้อย่าง ทั้งในด้านกาให้การรักษาพยาบาลและอนามัย เนื่องจากจำนวนบุคลากรทางการแพทย์ และ

สถานพยาบาล ยังมีจำกัด โดยเฉพาะในอำเภอสังขละบุรี อำเภอศรีสวัสดิ์ และอำเภอเลาขวัญ
ยังไม่มีโรงพยาบาล ประชาชนส่วนใหญ่ในชนบทยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการป้องกัน
โรค และยังมีโรคประจำท้องถิ่น คือ โรคมาเลเรีย อัตราส่วนแพทย์ต่อประชากรทั้งจังหวัด
เท่ากับ 1 ต่อ 20,500 คน ซึ่งต่ำกว่ามาตรฐานการพัฒนาลำธารณัฐ โดยอำเภอเมืองมี
สัณณะเด่นที่สุดในด้านการให้บริการ มีอัตราส่วนแพทย์ต่อประชากรสูงกว่ามาตรฐาน คือ 1 ต่อ
7,100 คน

การศึกษา การให้บริการทางการศึกษามีการขยายตัวได้เร็วในระดับ
ประถมศึกษา ส่วนระดับมัธยมศึกษาขยายตัวได้ช้ามาก มีเพียง 3 อำเภอเท่านั้น คือ อำเภอ
เมือง ท่ามะกา และท่าม่วง การบริการการศึกษายังคงรวมตัวอยู่ในเขตอำเภอเมือง ซึ่ง
การศึกษาทุกระดับและมีอัตราส่วนครูต่อนักเรียนโดยเฉลี่ยเท่ากับ 1 ต่อ 21 ซึ่งทำให้มาตรฐาน
การศึกษาดีกว่าอำเภออื่น ๆ

การไฟฟ้า ส่วนใหญ่จะมีบริการในเขตชุมชนใหญ่ ๆ ได้แก่ อำเภอเมือง
ซึ่งมีปริมาณการใช้ไฟฟ้ามากที่สุดรองลงเป็นอำเภอท่ามะกา และท่าม่วง และรูปแบบของการใช้
ไฟฟ้าจะเป็นประเภทสถานธุรกิจและอุตสาหกรรมมากที่สุด ส่วนการบริการไฟฟ้าในระดับชนบท
ยังมีน้อยมาก

การประปา ส่วนใหญ่จะเป็นการให้บริการในเขตชุมชน ใน 6 อำเภอ
ยกเว้น อำเภอทองผาภูมิ สังขละบุรี ศรีสวัสดิ์ และเลาขวัญ สำหรับกิจการประปาที่ดำเนิน
การ โดยสุขาภิบาล มักประสบปัญหาคุณภาพน้ำ และกำลังการผลิตไม่เพียงพอกับความต้องการ
ของประชาชน ส่วนการประปายนาคเหล็ก บริเวณที่ได้รับบริการมากกว่าบริเวณอื่น ๆ ยังคงเป็น
พื้นที่อำเภอเมือง ท่าม่วง และท่ามะกา

การคมนาคมขนส่ง ถึงแม้ว่าการคมนาคมในจังหวัดกาญจนบุรี สามารถ
ติดต่อกับจังหวัดอื่น ๆ ได้ทั้งทางถนน รถไฟ และเรือก็ตาม แต่การพัฒนาการคมนาคมภายใน
จังหวัด ยังไม่ทั่วถึง สภาพถนนเป็นถนนลูกรัง และใช้การไม่ได้ในฤดูฝน ส่วนการคมนาคม
ทางน้ำ ในแม่น้ำแควน้อย และแควใหญ่ จะลดความสำคัญลงหรือเกือบจะไม่สามารถใช้ได้ เมื่อ
มีการสร้างเขื่อนขึ้นบนบริเวณลุ่มน้ำทั้งสอง

7.1.6 ในการศึกษาสภาพปัญหาของจังหวัดกาญจนบุรี ได้ทราบถึงปัญหาหลักของจังหวัด ได้แก่ ปัญหาด้านกายภาพ และปัญหาด้านเศรษฐกิจ ประชากร และสังคม และจากสภาพโครงสร้างของปัญหาทั้งหมด สามารถจัดลำดับความสำคัญของปัญหาต่าง ๆ ซึ่งพอสรุปได้ว่า ปัญหาที่สำคัญของจังหวัดกาญจนบุรี คือ การบุกกรุกทำลายป่า ผลผลิตทางการเกษตรขยายตัวในระดับต่ำ การขยายพื้นที่เพาะปลูกมากกว่าการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต อัตราการเพิ่มประชากรสูง ปัญหาการผลิตและการบริหารอุตสาหกรรมน้ำตาล เป็นต้น ซึ่งสภาพของปัญหาเหล่านี้ มีความสำคัญและมีผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพการผลิตของจังหวัด

จากสภาพทางกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคมของจังหวัดกาญจนบุรี ได้วิเคราะห์ลักษณะกิจกรรมดังกล่าวมาประเมินค่า และพิจารณาร่วมกันสภาพปัญหาในพื้นที่อำเภอต่าง ๆ ของจังหวัดเพื่อพิจารณาสภาพการพัฒนาดังนี้ที่ระดับอำเภอพบว่า

พื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาสูง ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอท่ามะกา และ อำเภอท่าม่วง

พื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาปานกลาง ได้แก่ อำเภอบ่อพลอย อำเภอไทรโยค อำเภอทองผาภูมิ และอำเภอห้วยทับทัน

พื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาต่ำ ได้แก่ อำเภอสังขละบุรี อำเภอเลาขวัญ และ อำเภอศรีสวัสดิ์

7.1.7 แนวทางการพัฒนาของจังหวัดกาญจนบุรี ที่ควรพิจารณาดังนี้

ด้านเศรษฐกิจและการผลิต

1). เน้นความพยายามในการเพิ่มผลผลิตด้วยการใช้ปัจจัยการผลิตต่าง ๆ โดยปรับปรุงคุณภาพของปัจจัยการผลิตและทรัพยากรขั้นพื้นฐาน ปรับปรุงขบวนการ หรือวิธีการผลิต และเทคโนโลยีต่าง ๆ ให้ดีขึ้น

2). การพัฒนาและปรับปรุงบริการขั้นพื้นฐาน เช่น การพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กในพื้นที่ประสบปัญหาภาวะขาดแคลนน้ำก่อน และปรับปรุงเชื่อมโยงโครงข่ายของถนนในระดับตำบลและหมู่บ้าน

3). การส่งเสริมอุตสาหกรรมต่อเนื่องทางการเกษตร อุตสาหกรรมในครัวเรือน และการพัฒนาการท่องเที่ยว

ด้านสังคมและบริการขั้นพื้นฐาน

1). เน้นการกระจายบริการทางสังคมไปสู่พื้นที่ที่อยู่รอบนอกชุมชนเมือง ทั้งทางด้านการศึกษา สาธารณสุข ไฟฟ้า และประปา

2). การเตรียมพื้นที่สำหรับการขยายตัวของประชากรในเขตเทศบาล ในอนาคต

3). ส่งเสริมให้ชุมชนเมืองในลุ่มชาภิบาล มีความสามารถในการพัฒนาท้องถิ่น

4). ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนา

7.2 ข้อเสนอแนะ

แนวทางการพัฒนาจังหวัดกาญจนบุรี นี้เป็นข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาในขั้นแรกเท่านั้น เพื่อให้จังหวัดสามารถพัฒนาตนเองได้ในระยะสั้นและปานกลาง แต่จะมีผลในระยะยาว โดยคาดว่าจะช่วยพัฒนาความสามารถของจังหวัดกาญจนบุรีให้ได้ตามศักยภาพและทิศทางที่เป็นอยู่โดยจำเป็นต้องมีปัจจัยอื่น ๆ ประกอบด้วย คือ

1). การปรับปรุง และพัฒนา โครงสร้างด้านการบริหารในการวางแผนจังหวัด

2). ปรับปรุง และเร่งระดมความสามารถของเจ้าหน้าที่ทางการบริหาร และ

การส่งต่อองค์การ

3). เพิ่มและส่งเสริมการให้ความช่วยเหลือของประชาชนต่อขบวนการพัฒนา และการประสานงานของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

4). เพิ่มส่งเสริม และปรับปรุงระบบงบประมาณในเรื่องของขบวนการพัฒนา รวมทั้งการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น และการปฏิบัติตามแผนอย่างจริงจัง

ส่วนบทบาทของจังหวัดกาญจนบุรี ที่จะมีต่อภาคตะวันตกในอนาคต คือ บทบาทของเมืองรอง ที่รับช่วงการกระจายความเจริญต่อจากเมืองหลักให้เชื่อมโยงไปสู่ประชาชนในชนบท ทั้งในด้านการพัฒนาอุตสาหกรรมเบื้องต้น อุตสาหกรรมในครัวเรือน อุตสาหกรรมขนาดย่อม ตลอดจนศูนย์บริการด้านสังคม และการบริการด้านเกษตร